

Безрукова Ольга Анатоліївна (Запоріжжя) – доктор соціологічних наук, доцент, професор кафедри соціології Запорізького національного університету,
Булавкіна Катерина Олександрівна (Запоріжжя) – магістр I курсу факультету соціології та управління.

ВТОРИННА ЗАЙНЯТІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК МЕХАНІЗМ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

В умовах перехідної економіки відбуваються структурні зміни зайнятості населення: статевовіковий розподіл економічно активного населення за сферами діяльності, трансформація форм та змісту праці, характеру та інтенсивності зайнятості. Одним з прикладів таких змін є збільшення частки вторинно зайнятих осіб, зокрема, студентів. Основним місцем зайнятості студентів денного відділення є вищий навчальний заклад, в якому вони навчаються, в той час як робота вважається вторинною зайнятістю. Працюючі студенти сьогодні - це стрімко зростаюча соціальна група, що підтверджують численні закордонні та українські соціологічні дослідження. Прикладний аспект аналізу феномену вторинної зайнятості студентської молоді відображає дійсність, в той час як теоретичне осмислення даного явища допомагає розкрити його сутність.

Феномен вторинної зайнятості студентів в контексті самореалізації необхідно розглядати комплексно, адже предмет дослідження знаходиться на перетині галузевих та спеціальних соціологічних теорій, таких як соціологія праці, соціологія молоді, соціологія особистості, соціологія освіти. Серед вітчизняних дослідників увагу даній проблематиці приділили В.Пилипенко, В. Черноволенко, С. Макєєв, О. Вишняк та інші. Але більшість досліджень даного феномену акцентують увагу саме на професійній самореалізації, в той час як соціальний аспект залишається недослідженим.

Професійна діяльність студента поєднує у собі три аспекти самореалізації: психологічний, інструментальний та соціокультурний. *Психологічний* проявляється в усвідомленні та вираженні особистісного потенціалу, це розкриття своїх потреб та можливостей, механізмів досягнення успіху та, з рештою, великий крок до емоційної та психологічної зрілості. *Інструментальний* аспект полягає у затребуваності та використанні потенціалу розвитку, ресурсів, знань, умінь, навичок та здібностей, які знаходяться на стадії формування під час навчання в університеті. Знаходячи можливість використання придбаних компетентностей, студент оцінює їх значущість та має змогу своєчасно набути необхідного теоретичного та практичного досвіду подальшої професійної діяльності, усунути прогалини у знаннях. *Соціокультурний* аспект розкривається у процесі усвідомлення студентом своєї ролі та індивідуальної місії по відношенню до соціальних груп, до яких він належить, розуміє та відтворює моделі поведінки адекватні соціальній реальності, приймає культуру взаємодії, навчається аналізувати та реагувати на явища, події та процеси, що відбуваються у сфері професійних відносин.

Важливою стороною набуття досвіду роботи в студентські роки є розширення рольового набору особистості, співіснування ролі «студент» та «працівник». Студент є включеним одночасно у дві системи взаємозв'язків, що дозволяє йому балансувати між зоною комфорту та виходженням з неї. Для студента його університетське оточення є звичним, в той час як робоча атмосфера та службова взаємодія може викликати значний дискомфорт. Він майже неминучий, якщо людина вже закінчила навчання («випала» з університетської системи, так б мовити), а в трудову діяльність тільки починає входити. В такому разі все є новим: необхідно одразу адаптуватись до професійних та організаційних умов, від посадових обов'язків до корпоративної культури. В той час випускнику з наявним

досвідом роботи адаптуватися до зміни основного роду діяльності значно легше.

У разі, якщо студент працює за фахом, це надає йому суттєвих переваг серед сокурсників, адже він краще розуміє особливості професійного становлення в сфері, якій здобуває освіту, теоретично насичене навчання лягає на досвід, отриманий практичним шляхом. Це ідеальна модель самореалізації студента, але вона не так часто зустрічається в реальному житті. Проте не варто знецінювати трудову діяльність студентів поза фахом, адже це все одно безцінний життєвий досвід, який можна отримати лише практичним шляхом, використовуючи багато зусиль. Трудова діяльність надає студентам новий соціальний та особистісний досвід: специфіка горизонтальної та вертикальної взаємодії співробітників, співвідношення формальних та неформальних відносин в організації, корпоративна етика, аксіологічний та мотиваційний компоненти трудової діяльності, тощо. Звісно, цей досвід набувається і після закінчення університету при працевлаштуванні, але чим раніше молодь засвоює досвід трудової діяльності, тим більше конкурентних переваг вона матиме на ринку праці після закінчення навчання.

Отже, вторинна зайнятість студентської молоді виступає значним фактором самореалізації особистості, як в професійній, так і в соціальній сфері. В сучасному постіндустріальному суспільстві, як відзначають соціологи, людина не рідко змінює професію. Більше того, відбувається це часом досить періодично: приблизно раз на сім років [2]. Визнаний дослідник глобальних тенденцій Д. Брюссер також відзначає, що протягом життя більшість людей змінює напрям діяльності 3-5 разів. Отже, досвід набутий в одній професії, може бути малозначущим при переорієнтації на іншу сферу, але соціальний досвід набутий за трудову діяльність важливий і дуже цінний, його значущість не нівелюється, а навпаки, стає основою самореалізації та розвитку у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зуева С.П. Самореализация человека в профессиональной деятельности// Концепт. – 2013. - №2. – С. 11-15.
2. Мир профессий в постиндустриальном обществе. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://novotarbeevo.narod.ru/festival/tur_sotrud/3.htm